

KALENTERIMAAILMAN KUULUMISIA No 21 * Kevät 2008

VUODEN 2008 KALENTERIT – ENKELEITÄ JA PALOMIEHIÄ S. 2

Minna-Kortin enkelikalenterin kesäkuun enkeli.

MIIRU JA REKKU VIETTÄVÄT NIMIPÄIVÄÄ S. 3

PÄÄSIÄINEN OUDOLLA
PAIKALLA S. 4

NIMIPÄIVÄASIOITA VERKKOON

Olisiko mahdollista saada sivuillenne nimipäivähaku? Eli kirjoittamalla hakukenttään nimen saisi enterin painalluksella nimipäivän päivämäärän", kyseli yksi almanakkatoimiston asiakas.

Iloksemme saatoimme hänelle vastata, että nimipäivähaku on tulossa internetsivullemme syksyyn mennessä. Haun testaus on parhaillaan käynnissä.

Nimihaku tulee osaksi almanakkatoimiston uusia nimipäiväsivuja. Olemme parhaillaan kokoamassa erilaista aineistoa sivuja varten.

Sivuille tulee ensinnäkin Yliopiston nimipäiväalmanakan kaikki tähänastiset vuosikerrat. Almanakka alkoi ilmestyä 1996, aluksi Yliopistopainon kustantamana, sitten Otavan kustantamana. Sisältönä on ollut mm. nimipäiviä käsitteleviä artikkeleita ja suosikkinimitilastoja eri vuosilta, mukana myös Top 1000 -listat koko 1900-luvun suosituimmista naisen- ja miehenimistä.

Yliopiston nimipäiväalmanakkojen täydellinen sisältö tulee luettavaksi pdf-muodossa.

Nimipäiväsivuille tulee myös vanhempaa nimipäivähistoriaa alkaen vuoden 1865 Kauno-Annakan ja 1880-luvun Kansanvalistusseuran kalenterien nimilistoista. Mukana on dokumentteja almanakan nimipäivä uudistuksista 1900-luvun alusta nykypäivään. Dokumenteista saa läpileikkauksen siitä, miten suomalaisten nykyinen nimipäiväkäytäntö on syntynyt.

Nimipäiväsivujen ohella almanakkatoimiston internetsivut täydentyvät tämän vuoden aikana muullakin aineistolla. Pyrimme paremmin palvelemaan ruotsinkielistä väestöä, ja sivuille skannataan parhaillaan 1900-luvun ruotsinkielisiä almanakkoja.

Internetsivujen uudistukset koetetaan saada paikoilleen syyskuun loppupuolelle mennessä, jolloin julkistetaan vuoden 2010 kalenteriin tulevat uudet nimipäivät. ©

Kalenterimaaailman kuulumisia ISSN 1455-8823
Almanakkatoimiston tiedotuslehti ilmestyy 2 kertaa vuodessa
Vastaava toimittaja Heikki Oja, taitto Arja Latvala
Julkaisija Helsingin yliopiston Kehityspalvelut Oy,
Yliopiston almanakkatoimisto
PL 14 (Kopernikuksentie 1), 00014 Helsingin yliopisto
Puh. (09)1912 2942 GSM 040 553 1864
Sähköposti almanakka@helsinki.fi
Internet <http://almanakka.helsinki.fi>
Tekstin lainaaminen on sallittua jos lähde mainitaan.

VUODEN 2008 KALENTERIT ENKELEITÄ JA PALOMIEHIÄ

Enkelit liihottivat viime syksynä suomalaisiin kalentereihin. Kauniita enkeli aiheisiä kuvakalentereita tekivät mm. Minna-Kortti, Sitruuna Kustannus ja Kotimaa-yhtiöt.

"Arastelimme aikaisemmin enkeliäihettä, kun se ei tuntunut ihan istuvan liikelahjakalentereihin", kertoo Lauri Laukkanen Minna-Kortista. "Mutta nyt päätimme kokeilla, ja aihe otettiin ihan hyvin vastaan."

"Yllättävän hyvin menivät enkelit kaupaksi", toteaa myös Ritva Holmström Sitruuna Kustannuksesta.

Ehkäpä suomalaisten kova arki hieman helpottuu, kun edes seinällä enkeli levittää siipensä suojaksi.

Vastapainoksi herkille enkeleille näkyy monissa kalentereissa myös karskeja miehiä, ehkäpä television Pelastajat-sarjan innoittamana. Kalentereissa on palomiehiä, poliiseja, sotilaita, rajavartijoita – kaikki enkelien tavoin valmiina suomalaisten suojelemiseksi, mutta hieman konkreettisemmalla tavalla.

Muutoin jatkuivat kalenterimaailmassa samat trendit kuin aiempina vuosina. Digitaalisen tekniikan ansiosta pienienkin kalenteripainosten teko on entistä helpompaa. Yksittäisiä, henkilökohtaisia kalentereita omista valokuvista tehdään yhä enemmän, ja parinkymmenen tai parinsadan kalenterin väripainokset alkavat olla arkipäivää.

Paperisten kalenterien aika ei suinkaan ole loppumassa, vaikka erilaisia sähköisiä kalentereita tunkee esiin kännyköistä ja tietokoneen ruuduilta. Suomessa tehtyjen kalenterien kokonaismäärä on pysynyt koko alanakkatoimiston olemassaoloaikana melko vakaasti 17–18 miljoonan kappaleen paikkeilla vuosittain. Pa-

Sitruuna Kustannuksen herkkiä enkeleitä ja Palo-Median ronskeja pelastajia.

rina viime vuotena määrä on ollut jopa paremminkin lievässä nousussa kuin laskussa.

Lehtien välissä jaetaan joulun alla runsaasti massakalentereita. Niiden yhteenlasketussa määrässä ei ole enää ollut nousua, vaan markkinat tuntuvat vakiintuneen.

Tasku- ja pöytäkalenterien kohdalla keskimääräiset painokset ovat laskeneet, ja yhä useampi kalenteri painetaan Aasiassa. Takavuosien laatuongelmat ovat uuden tekniikan myötä siirtyneet paljolti historiaan, ja valmistushinta on paljon Suomen tasoa alempi. ☺

AJASTO SIIRTÄÄ TUOTANTONSA ULKOMAILLE

Talven suurin uutinen Suomen kalenterimarkkinoilla on ollut Ajasto Osakeyhtiön toiminnan uudelleenjärjestely. Ajasto kertoi helmikuussa aloittavansa yt-neuvottelut, jotka koskevat jopa 110 hengen irtisanomista. Maaliskuussa oli päätökset tehty, ja lopullinen irtisanottavien määrä oli 99.

Suomen kalliin hintatason takia kilpailijat ovat syöneet Ajaston osuutta Suomen markkinoilla, kun kilpailijoiden kalentereita on painatettu mm. Baltian maissa ja Kiinassa. Nyt Ajasto siirtää koko oman tuotantonsa Suomesta Viroon, jossa painotyön hintataso on meikäläistä paljon edullisempi.

Ajasto lisää myös painotöiden ostoa halvan hintatason maista, eli kilpailijoiden tavoin se painattaa kalentereita siellä missä painaminen on edullisinta. Keskushallinto ja Suomen myynti, markkinointi ja asiakaspalvelu säilyvät edelleen Suomessa.

Ajasto on selvästi suurin kalenterinkustantaja Suomen markkinoilla. Kakkospaikasta kamppailevat (aakkosjärjestyksessä lueteltuna) CC kalenteripalvelu, Burde Kustannus ja Time/System.

MIIRU JA REKKU VIETTÄVÄT NIMIPÄIVÄÄ

KISSAT, KOIRAT JA MUUT LEMMIKKIELÄIMET, KUTEN VAIKKAPA KANIT JA PAPUKAIJAT, SAAVAT YLEENSÄ OMISTAJALTAAN NIMEN. ERI ELÄINLAJEILLA ON MYÖS NIILLE TYYPILLISIÄ NIMIÄ. ON HELPPO ARVATA, ETTÄ MIIRU ON KISSA JA REKKU KOIRA. LEMMIKEILLEMME ON JULKAISTU MYÖS OMIA NIMIPÄIVÄKALENTEREITA.

Kissojen nimet viittaavat usein kissan naukumiseen, kehräämiseen, sähinään tai murinaan. Niille on tutkimusten mukaan tyypillistä *M*-alkuisuus sekä *i*-, *r*- ja *s*-äänteiden käyttö. Tyypillisiä kissanimiä ovat esimerkiksi *Mauku*, *Mirre* ja *Misu*.

Myös erilaiset kissan nimitykset, kuten *katti*, *miiru*, *mirri*, *kisu* ja *kolli*, näkyvät kissojen nimissä (*Katti-Matti*, *Kisuliini*, *Miirulainen*). Nimet voivat myös kuvailla kissan ulkonäköä (*Pörrö*, *Tuhkis*, *Viiru*), luonnetta tai käyttäytymistä (*Lady*, *Nössö*, *Vinku*) tai asemaa pentueessa (*Junnu*, *Peipi*, *Sisko*). Joskus ne viittaavat kissalle tapahtuneeseen asiaan (löytökissa *Mooses*).

Lähes puolet kissojen nimistä on tavallisia ihmisten nimiä: etunimiä (*Otto*, *Veera*) tai sukunimiä (*Mötönen*, *Tossavainen*). Tämä kertoo siitä, että lemmikkieläimet koetaan inhimillisiksi olennoiksi. Usein kissojen nimet viittaavat julkisuuden henkilöihin (*Jasseri* < *Arafat*, *Picasso*) tai fiktiivisiin hahmoihin (*Asterix*, *Hamlet*).

Valtaosa kissojen nimistä on hyvin harvinaisia, mutta noin joka kymmenennellä kissalla on nimi, joka on suomalaiskissoilla kohtuullisen yleinen. Joskus saman pentueen kissojen nimet muodostavat nimisysteemin (*Kasper*, *Jesper* ja *Joonatan*). Monilla kissoilla on myös erilaisia hellittely- ja pilkkanimiä (*Manta* > *Mantukka*, *Kusiluikkunen*).

Rotukissojen virallinen nimi sisältää kasvattajanimen sekä kissan oman nimen (*Karvatasun Jooseppi*). Näiden kissojen kutsumanimi perustuu usein viralliseen nimeen (*Amaryllis* > *Ami*, *Narcissus* > *Narsku*).

BELLA JA TESSU

Koirien nimiä muodostetaan tyypillisesti tiettyjen johtimien avulla, kuten *ki* (*Piki*), *kke* (*Vikke*), *kku* (*Rekku*), *lla* (*Bella*), *ppe* (*Puppe*) tai *ssu* (*Tessu*). Nimen on oltava lyhyt ja helppo, jotta se toimii koiran kutsumisessa.

Nimet voivat myös kuvailla koiran ulkonäköä (*Jellona*, *Laku*), luonnetta tai käytöstä (itsevarma *Brasse*, vilkas *Vili*) tai viitata koiran rotuun (samojedi *Sami*, terrieri *Terri*). Koiriakin nimitään usein ihmisten (*Kofi* < *Kofi Annan*, *Roope*) tai fiktiivisten hahmojen (*Cheetah*, *Ransu*) mukaan.

Koirille annetaan myös kutsumanimiin pohjautuvia lempinimiä (*Dinah* > *Dinsku*, *Piki* > *Pikipoika*). Myös erilaisia hellittely- ja pilkkanimiä käytetään yleisesti (*Höpönassu*, *Täystuho*).

Rotukoirien virallinen rekisterinimi sisältää kennelin nimen ja koiran oman nimen (*Swordmaker's Elegant White*). Kennelien nimet viittaavat usein siihen maahan, josta rotu on kotoisin (siperianhusky *Nunivak*). Ne ovat valtaosin englanninkielisiä (*Foxruns*), joskus myös suomenkielisiä (*Haukkukallion*, *Rapatassun*).

Ajaston eläinkalentereissa käytetään Marianne Blomqvistin laatimia eläinten nimipäivälistoja.

Kenneleissä pennut nimitään systemaattisesti, esimerkiksi samalla kirjaimella alkavalla tai samaan aihepiiriin liittyvällä nimellä (kukat, jalokivet). Rotukoirien kutsumanimiä muodostetaan usein virallisen nimen pohjalta (*Cassandra* > *Kassu*, *Nobleman* > *Noba*).

Monet kissat ja koirat viettävät nykyään nimipäiviään. Kirjakaupoista ja verkkosivuilta löytyy erilaisia nimipäiväkalentereita myös vaikkapa hevosille, papukaijoille ja kaneille. Niiden mukaan *Nöpö*-kissa voi viettää nimipäiväänsä 12.2. ja *Moppe*-koira 30.10. Kalenterit pohjautuvat osaksi ihmisten nimipäiviin. Esimerkiksi *Väiski*-kanin nimipäivä 17.2. on almanakassamme *Väinön* ja *Väinämön* päivä.

Minna Saarelma

Kirjallisuutta:

Terhi Ainala, Minna Saarelma ja Paula Sjöblom 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. SKS (ilmestyy toukokuussa)

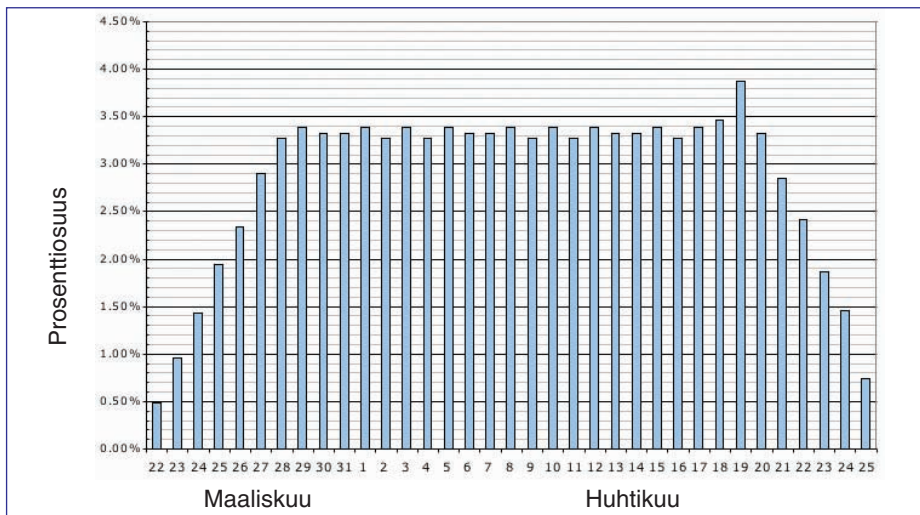
PÄÄSIÄINEN OUDOLLA PAIKALLA

Yliopiston almanakkatoimistoon on tullut tänä vuonna useita haukkumasoittoja siitä, että olemme sijoittaneet pyhäpäiviä väärille paikoille. Eihän helatorstai voi olla vapunpäivänä. Eikä Marianpäivä jo maaliskuun alussa, kun sen pitäisi olla 25. päivän paikalla.

Kaikkeen on tietysti syynä pääsiäinen, joka oli tänä vuonna jo 23.3., toiseksi aikaisimpana mahdollisena päivänä. Viimeksi pääsiäinen oli samalla päivällä vuonna 1913, ja seuraavan kerran tämä toistuu vuonna 2160.

Tuttu sääntö sanoo, että pääsiäinen on kevättasauspäivää seuraavan täydenkuun jälkeisenä sunnuntaina. Tässä tasauspäivä ja täysikuu eivät kuitenkaan ole luonnon todellisia tapahtumia, koska säännön laatimisaikaan (1700 vuotta sitten) ei luonnon tapahtumia osattu laskea tarkasti etukäteen.

Siksi kirkon piirissä tehtiin pääsiäisen laskemiseksi omat kaavat, joita siitä asti on noudatettu. Kaavoissa käytetty kevättasauspäivä on aina

Pääsiäispäivän jakautuma koko 5,7 miljoonan vuoden pääsiäisjaksolla. Outo piikki huhtikuun 19. päivän kohdalla johtuu kirkollisen kuun laskentakaavoista. (Piiros Wikipedia)

21.3., olipa se luonnossa mikä tahansa, ja kaavojen "täysikuu" poikkeaa jonkin verran todellisesta kuun kierrosta.

Oheisesta kuvasta näkyy, miten kirkollisista kaavoista lasketun pääsiäisen paikka jakautuu pitkällä aikavälillä. Aikaisin mahdollinen päivä on 22.3. ja myöhäisin mahdollinen 25.4. Tavallisin pääsiäissunnuntain päivämäärä on 19.4.

Kaikkein aikaisimpana päivänä, 22.3., pääsiäinen on Suomessa ollut viimeksi 1761 (muualla länsimaissa 1818). Myöhäisimpänä mahdollisena päivänä 25.4. oli pääsiäinen viimeksi 1943 ja on seuraavan kerran 2038.

Toiseksi myöhäisimpänä mahdollisena päivänä, 24.4., on pääsiäinen jo parin vuoden kuluttua, vuonna 2011. ☺

KUN SUOMEN PÄÄSIÄINEN OLI MYÖHEMPÄÄN KUIN MAHDOLLISTA

Suomen almanakan historiasta löytyy yksi ainutlaatuinen pääsiäisen: vuonna 1829 Suomi vietti pääsiäistä huhtikuun 26. päivänä, eri aikaan kuin mikään muu maa.

Syynä oli se, että täällä pääsiäisen laskemiseen ei käytetty gregoriaanisen kalenterin kirkollisia sääntöjä, vaan todellisia tähtitaivaan ilmiöitä.

Vuonna 1829 ensimmäisen kevättasauksen jälkeinen täysikuu sattui sunnuntaina 19. huhtikuuta. Siksi Suomi vietti pääsiäistä seuraavana sunnuntaina 26.4.

Kirkollisten kaavojen mukaan oli gregoriaanisen kalenterin pääsiäispäivä viikkoa aikaisemmin, 19.4.

Suomi siirtyi täydelliseen gregoriaaniseen kalenteriin vasta vuonna 1869.

Jos pääsiäinen olisi nykyaikanakin laskettu todellisista taivaan ilmiöistä, olisimme viettäneet pääsiäistä 26.4. myös vuonna 1981.

Vuoden 1829 almanakassa pääsiäissunnuntai oli huhtikuun 26. päivänä. (Kuva Yliopiston almanakka-arkisto)